

господарювання на праві власності, господарського відання чи користування, споруджуються згідно з вимогами державних будівельних норм на земельних ділянках сільськогосподарського призначення, що перебувають у власності чи користуванні вказаних суб'єктів, і забезпечують здійснення господарської діяльності у сфері ведення тепличного господарства шляхом захисту сільськогосподарських рослин від

заморозків та надлишку вологи. Специфіка культивування споруд зумовлює необхідність розробки та впровадження в практику правового регулювання аграрних відносин ефективних юридичних механізмів фінансового стимулювання суб'єктів господарювання у сфері ведення тепличного господарства до будівництва нових чи модернізації існуючих культивування споруд.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Відкриті перспективи закритого ґрунту // Рідне село. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ridneselo.com/node/176>.
2. Статівка А.М. Правове регулювання рослинництва закритого ґрунту / А.М. Статівка // Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції. – Х. : Юрайт, 2015. – 272 с.
3. Лисанець О.С. Організаційно-правові питання розвитку овочівництва / О.С. Лисанець // Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України : монографія ; за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. – Х. : «ФОРМ ШЕВЧЕНКО С.О.», 2013. – С. 293–304.
4. Правила охорони праці під час виконання робіт в захищеному ґрунті, затверджені Наказом Міністерства праці України від 20 квітня 2001 р. № 184 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
5. Положення про учнівські теплиці, затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 28 вересня 2015 р. № 979 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 90. – Ст. 3062.
6. Прокопенко Т.О. Моделювання теплових процесів і параметрів мікроклімату в приміщеннях теплиці / Т.О. Прокопенко // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – 2012. – Вип. 5(76). – С. 76–80.
7. Державні будівельні норми України ДБН В.2.2-2-95 «Будинки і споруди. Теплиці та парники», затверджені Наказом Держкоммістобудування України від 27 січня 1995 р. № 17 та введені в дію з 1 лютого 1995 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
8. Дудла І.О. Маркетингові дослідження квіткового ринку в Україні / І.О. Дудла, І.В. Соломаха // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. наук. праць. – 2011. – № 2(50). – С. 112–121.
9. Про внесення змін до Порядку використання коштів, що спрямовуються на часткове відшкодування вартості будівництва нових тепличних комплексів: постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. № 403 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 39. – Ст. 1462.
10. Про розподіл коштів, передбачених у 2012 році Міністерству аграрної політики та продовольства у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі: розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2012 р. № 247-р // Урядовий кур'єр. – 2012. – № 80. – 5 травня.

УДК 349.6

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ

ORGANIZATIONAL SUPPORT OF THE FORMATION OF THE ECOLOGICAL SYSTEM OF UKRAINE

Кондратюк Т.М.,

*аспірант кафедри аграрного, земельного та екологічного права імені академіка В.З. Янчука
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

У статті проаналізовано процедуру формування екологічної мережі. Надано рекомендації щодо поетапності розроблення і виконання необхідних документів, які є основою розбудови екологічної мережі України (програм та схем). Досліджено і проаналізовано окремі її документи. Запропоновано скоротити їх кількість.

Ключові слова: екологічна мережа, регіональні і місцеві схеми формування, програми розвитку екомережі, погодження, затвердження.

В статье проанализирована процедура формирования экологической сети. Даны рекомендации относительно последовательности разработки и выполнения необходимых документов, которые являются основой развития экологической сети Украины (программ и схем). Исследованы и проанализированы отдельные ее документы. Предложено сократить их количество.

Ключевые слова: экологическая сеть, региональные и местные схемы формирования, программы развития экосети, согласование, утверждение.

The procedure of ecological system formation has been analyzed in this article. The recommendations concerning the order of elaboration and development of the necessary documents which are the basis of the development of ecological system of Ukraine (programs and plans) have been presented. Some documents have been researched and analyzed. The need to reduce the number of documents has been proposed.

Key words: ecological system, regional and local plans of formation, programs of ecosystem development, agreement, approval.

Постановка проблеми. На сьогодні проведено значну роботу на шляху розбудови екомережі. Існує безліч напрацювань і рекомендацій щодо розбудови екологічної мережі, розроблених програм і виконавчих схем екологічних мереж різного рівня. Однак носять вони здебільшого хаотичний і незавершений характер.

Стан дослідження. Аналіз і розв'язання даної проблеми було започатковано в дисертаційному дослідженні М.І. Максименко «Правове забезпечення оптимізації структури землекористування в Україні».

Метою статті є здійснення правового аналізу організаційного забезпечення формування екологічної мережі, в тому числі і документації, яка є основою її розбудови.

Виклад основного матеріалу. У Законі України «Про екологічну мережу України» [1] (далі – Закон) встановлено документи місцевого, регіонального та загальнодержавного значення, які є основою розбудови екологічної мережі України:

- 1) Загальнодержавна програма формування (розвитку) екомережі;
- 2) Зведена схема формування екомережі України;
- 3) регіональні схеми формування (розвитку) екомережі;
- 4) регіональні програми розвитку екомережі;
- 5) місцеві схеми формування (розвитку) екомережі;
- 6) місцеві програми розвитку екомережі;
- 7) переліки територій та об'єктів екомережі.

У дисертаційному дослідженні [2, с. 131] М.І. Максименко виокремлює вісім таких документів, оскільки включає ще й Генеральну схему формування національної екологічної мережі, передбачену абз. 5 п. 12, п. 4 додатку 7 Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі на 2000–2015 роки [3]. Але фактично законодавець у Законі замінив Генеральну схему формування національної екологічної мережі на Зведену схему формування національної екологічної мережі, не внівши при цьому відповідних змін до Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі на 2000–2015 роки».

Проектування екомережі передбачає: нанесення на планово-картографічні матеріали територій та об'єктів, включених до переліків екомережі; визначення територій, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну, історико-культурну цінність, встановлення передбачених законом обмежень на їх планування, забудову та інше використання; обґрунтування необхідності їх включення, резервування територій для цих потреб, надання природоохоронного статусу, введення обмежень (обтяжень) для відновлюваних, буферних та сполучних територій; розроблення рекомендацій щодо визначення режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду та інших територій, що підлягають особливій охороні, відновлюваних, буферних та сполучних територій, які

пропонується створити, а також щодо необхідності вилучення і викупу земельних ділянок; узгодження схем із затвердженою проектною документацією з урахуванням державних, громадських і приватних інтересів, визначення перспективних напрямів забезпечення збереження та невиснажливого використання цінних ландшафтів та інших природних комплексів, об'єктів і територій.

Згідно зі ст. 15 Закону проектування екомережі здійснюється шляхом розроблення регіональних схем формування екомережі Автономної Республіки Крим та областей, а також місцевих схем формування екомережі районів, населених пунктів та інших територій України. Тобто розбудова екологічної мережі повинна здійснюватися за принципом від малого до великого. На першому етапі повинно бути формування місцевих (локальних) екомереж.

У свою чергу, виконання Зведеної схеми формування екомережі України, а також регіональних та місцевих схем формування екомережі забезпечується на основі Загальнодержавної програми розвитку екомережі і, відповідно, регіональних та місцевих програм. Отже, згідно із законодавством створення схеми екологічної мережі будь-якого рівня передують розроблення і затвердження програми відповідного рівня. У більшості випадків так і відбувається. Але, як показує практика, дуже багато часу проходить між затвердженням програми і виконанням схеми, що уповільнює процес розбудови екомережі і стримує процес збереження її складових елементів. Виконання положень законодавства про розбудову екологічної мережі носить подекуди хаотичний характер.

Часто програми містять загальні положення, які в кращому випадку спрямовані на природоохоронні заходи, що стосуються територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а не передбачають заходи зі створення та формування всіх структурних елементів екологічної мережі. У більшості програм визначено стандартні загальні заходи та їх фінансування. Те ж саме стосується і схем. Так, наприклад, на регіональній схемі Рівненської області [4] відсутні буферні і відновлювальні території, а виділено лише *ядра екомережі (ключові території)*, наявні і проєктовані; *екологічні коридори; екологічні субкоридори*. На регіональній схемі екологічної мережі Хмельницької області відсутні буферні території [5]. Хоча, згідно із Законом, буферні зони включають території навколо ключових і запобігають негативному впливу господарської діяльності на суміжних територіях.

У Методичних рекомендаціях щодо розроблення регіональних та місцевих схем екологічної мережі подано їх визначення – це текстові та графічні матеріали, які визначають на регіональному та місцевому рівні пріоритети і концептуальні основи формування, збереження та невиснажливого використання екомережі, формування просторового розташування її структурних елементів, розвитку системи територій та об'єктів природно-заповідного фонду [6].

Тож, на думку автора, щоб уникнути двозначностей і дублювання, а також із метою ефективності виконання, доречно взагалі відмовитися від роз-

роблення регіональних і місцевих програм формування екологічної мережі. Основою для розбудови екомережі залишити Загальнодержавну програму формування екомережі і відповідні схеми всіх рівнів. А питання щодо фінансування заходів із формування екологічної мережі передбачати в бюджетах відповідного рівня на кожен черговий рік.

Справедливо відзначає Н.О. Мартинова, що в Україні відбувається певне зловживання терміном «програма». Фактично програмою називають будь-який перелік заходів незалежно від того, чи стосується спосіб їх формування та реалізації якимось чином програмно-цільових принципів, та ототожнюють програми з такими поняттями, як план, проект, прогноз, концепція, доктрина, які є її складовими [7, с. 9].

Слід звернути увагу, що строк дії Загальнодержавної програми формування екомережі на 2000–2015 роки (далі – Програма) [3] на цей рік уже завершено. Проте темпи формування екологічної мережі України фактично відстали від запланованих. Оскільки Програма виконана частково, пропонуємо продовжити етапи її реалізації з внесенням відповідних змін та доповнень, з урахуванням недоліків і досвіду вже проведеної роботи.

Слушно зауважив М.І. Максименко, що відправною точкою формування екомережі, виходячи зі змісту ч. 1 ст. 14 Закону і здорового глузду, є формування переліків об'єктів та територій екомережі, оскільки саме нанесення на планово-картографічні матеріали територій та об'єктів, включених до переліків екомережі, є одним з основних етапів створення схем екомережі (будь-то місцеві, регіональні чи загальнодержавні) [2, с. 133].

Процедура формування цих переліків визначена в Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі [8]. Так, переліки складаються Республіканським комітетом Автономної Республіки Крим з охорони навколишнього природного середовища, структурними підрозділами обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері охорони навколишнього природного середовища. А включення територій та об'єктів екологічної мережі до відповідних переліків здійснюється на підставі рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

Зведена схема формування екомережі України затверджується Верховною Радою України. Регіональні та місцеві схеми формування екомережі затверджуються відповідними радами після їх погодження з обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями.

Державне управління у сфері формування, збереження та використання екологічної мережі здійснюють органи загальної компетенції: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Органи спеціальної компетенції: Міністерство екології та природних ресурсів України (є головним органом у системі центральних органів виконавчої

влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки. Забезпечує формування державної політики та державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про раціональне використання, відтворення і охорону природних ресурсів, відтворення та охорону земель, екологічну та радіаційну безпеку, охорону та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, збереження, відтворення і невиснажливе використання біологічного та ландшафтного різноманіття, формування, збереження і використання екологічної мережі); Міністерство аграрної політики та продовольства України (забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері земельних відносин; державного нагляду в агропромисловому комплексі в частині дотримання земельного законодавства, використання та охорони земель усіх категорій); Державна екологічна інспекція України (здійснює державний нагляд (контроль) за формуванням, збереженням та використанням екомережі, розробленням та виконанням регіональних і місцевих схем екомережі); Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (забезпечує реалізацію державної політики у сфері земельних відносин; державного нагляду в агропромисловому комплексі в частині дотримання земельного законодавства, використання та охорони земель усіх категорій; забезпечує підготовку та здійснення екологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання та охорону земель, їх захист від шкідливого антропогенного впливу, дотримання режиму використання земель природоохоронного призначення та інших територій; видає висновок про поліпшення екологічного стану земель і підвищення родючості ґрунтів сільськогосподарського призначення) та інші органи виконавчої влади в межах повноважень, визначених законом.

Висновки. На основі проведеного дослідження узагальнено такі пропозиції.

1. Пропонуємо скоротити кількість документів із формування екологічної мережі, а саме відмовитися від розробки і прийняття місцевих і регіональних програм формування (розвитку) екомережі. Основою для розбудови екомережі залишити Загальнодержавну програму формування екомережі і відповідні схеми всіх рівнів.

2. Дотримуватися логічної черговості прийняття документів із формування екологічної мережі. На першому етапі необхідно формувати переліки об'єктів та територій екомережі на всіх рівнях, наступним етапом повинно бути формування місцевих (локальних) екомереж, на третьому етапі – формування регіональних екомереж і на завершальному етапі – формування Зведеної схеми формування екомережі України.

3. Продовжити етапи реалізації Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі на 2000–2015 роки з внесенням відповідних змін та доповнень, з урахуванням недоліків і досвіду вже проведеної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про екологічну мережу України : Закон України від 24 червня 2004 р. № 1864-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 29. – Ст. 53.
2. Максименко М.І. Правове забезпечення оптимізації структури землекористування в Україні : дис. канд. юрид. наук : 12.00.06 / М.І. Максименко ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2013. – 239 с.
3. Про затвердження Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі на 2000-2015 роки : Закон України від 21 вересня 2000 р. № 1989-III // Офіційний вісник України. – 2000. – № 43. – Ст. 5.
4. Регіональна схема екологічної мережі Рівненської області від 17 червня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rv.gov.ua/sitenev/data/upload/files/rv_map_ekomereza.jpg.
5. Регіональна схема екологічної мережі Хмельницької області від 28 липня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2016/07/ekomerez_Xmelnyck2.jpg.
6. Методичні рекомендації щодо розроблення регіональних та місцевих схем екологічної мережі: наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 13 листопада 2009 р. № 604 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua>.
7. Мартинова Н.О. Правове забезпечення сталого розвитку сільських територій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юридичних наук / Н.О. Мартинова. – Київ, 2016. – 21 с.
8. Про затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі : постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1196 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 17. – С. 15.